

VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖS ERÄIDEN RAJANYLITYSPAIKKOJEN SULKEMISESTA JA RAJANYLITYSLIIKENTEEEN RAJOITTAMISESTA

Päätösehdotus

Sisäministeriö esittää, että valtioneuvosto tekisi koronaviruksen aiheuttaman COVID-19-tartuntatautiepidemian laajentumisen ennalta ehkäisemiseksi ja viruksesta kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi päätöksen eräiden rajanylityspaikkojen sulkemisesta ja rajanylitysl liikenteen rajoittamisesta 19.3.–13.4.2020 seuraavasti:

Lentoliikenne:

- Helsinki-Vantaan, Maarianhaminan ja Turun lentoasemien rajanylityspaikoilla sallitaan ainoastaan tavaraliikenne, Suomen kansalaisten ja Suomessa tai muussa EU:n jäsenvaltiossa asuvien paluuliikenne sekä muu välttämätön liikenne
- Enontekiön, Helsinki-Malmin, Ivalon, Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kemi-Tornion, Kittilän, Kokkola-Pietarsaaren, Kuopion, Kuusamon, Lappeenrannan, Mikkelin, Oulun, Porin, Rovaniemen, Savonlinnan, Seinäjoen, Tampere-Pirkkalan ja Vaasan lentoasemien rajanylityspaikoilla sallitaan ainoastaan tavaraliikenne
- suljetaan Ahvenanmaan, Hangon ja Helsingin merivartioasemien rajanylityspaikat

Vesiliikenne:

- Helsingin, Maarianhaminan, Turun ja Vaasan satamien rajanylityspaikoilla sallitaan ainoastaan tavaraliikenne, Suomen kansalaisten ja Suomessa tai muussa EU:n jäsenvaltiossa asuvien paluuliikenne sekä muu välttämätön liikenne
- Eckerön, Eurajoen, Färjsundetin, Förbyn, Haminan, Hangon, Haukiputaan, Inkoon, Kalajoen, Kaskisten, Kemin, Kemiön, Kirkkonummen, Kokkolan, Kotkan, Kristiinankaupungin, Lappeenrannan, Loviisan, Långnäsin, Merikarvian, Naantalın, Nuijamaan, Oulun, Paraisten, Pernajan, Pietarsaaren, Pohjan, Porin, Porvoon, Raahen, Rauman, Salon, Sipoon, Taalintehtaan, Tammisaaren, Tornion, ja Uudenkaupungin satamien rajanylityspaikoilla sallitaan ainoastaan tavaraliikenne
- Ahvenanmaan, Haapasaaren, Hangon ja Helsingin merivartioasemien sekä Nuijamaan sataman ja Santion huvialusten rajanylityspaikoilla sallitaan ainoastaan Suomen kansalaisten ja Suomessa tai muussa EU:n jäsenvaltiossa asuvien paluuliikenne sekä muu välttämätön liikenne

Maantie- ja raideliikenne:

- Imatran, Kuusamon, Niiralan, Nuijamaan, Rajajoosepin, Sallan, Vaalimaan ja Vartiuksen rajanylityspaikoilla sallitaan ainoastaan tavaraliikenne, Suomen ja Venäjän federaation kansalaisten ja Suomessa tai muussa EU:n jäsenvaltiossa asuvien paluuliikenne sekä muu välttämätön liikenne

- Inarin, Parikkalan ja Vainikkalan rajanylityspaikoilla sallitaan ainoastaan tavaraliikenne

Suomessa asuvilla tarkoitettaisiin Suomessa oleskeluoikeutensa rekisteröineitä EU-kansalaisia ja heidän perheenjäseniään sekä oleskeluluvalla Suomessa oleskelevia kolmannen maan kansalaisia. Muussa EU:n jäsenvaltiossa asuvilla tarkoitettaisiin vastavasti kyseisen EU-maan kansalaisia, siellä oleskeluoikeutensa rekisteröineitä EU-kansalaisia ja heidän perheenjäseniään sekä oleskeluluvalla kyseisessä maassa oleskelevia kolmannen maan kansalaisia. Muuna välttämättömänä liikenteenä pidettäisiin muun muassa alusten miehistönvaihtoon liittyvää rajanylitysliikennettä, pelastustoimen ja terveydenhoidon suorittamiseen liittyvää liikennettä ja kolmansien maiden kansalaisten maasta poistumista.

Perustelut

Kiinassa käynnistyi alkuvuonna 2020 uuden koronaviruksen aiheuttama COVID-19-tartuntatautiepidemia. Maailman terveysjärjestö WHO julisti koronavirusepidemian pandemiaksi 11.3.2020. Tämän johdosta valtioneuvosto on yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa 16.3.2020 todennut, että Suomessa vallitsevat valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 5 kohdassa tarkoitetut poikkeusolot.

Tartuntatautiepidemian laajentumisen ennalta ehkäisemiseksi ja koronaviruksesta kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi on välttämätöntä sulkea eräät rajanylityspaikat sekä rajoittaa merkittävästi rajanylityspaikkojen kautta kulkevaa liikennettä väliaikaisesti.

Lainsäädäntö

Rajavartiolain (578/2005) 16 §:n mukaan valtioneuvosto voi päättää rajanylityspaikan sulkemisesta määräajaksi tai toistaiseksi, jos sulkeminen on välttämätöntä muun muassa kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi. Rajanylityspaikan sulkemisella ei saa estää Suomen kansalaiselle kuuluvaa oikeutta saapua maahan tai jokaisen oikeutta lähteä maasta eikä loukata vapaata liikkuvuutta koskevan Euroopan unionin lainsäädännön piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia eikä kenenkään oikeutta kansainvälisen suojelun saamiseen. Rajavartiolaissa ei ole säännöksiä päätöksenteosta rajanylityspaikan kautta kulkevan liikenteen rajoittamisesta.

Rajanylityspaikkoja koskeva sääntely kuuluu sisäministeriön toimialaan valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 15 §:n perusteella. Perustuslain 67 §:n mukaan valtioneuvostolle kuuluvat asiat ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa tai asianomaisessa ministeriössä. Yleisistunnossa ratkaistaan laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät asiat sekä ne muut asiat, joiden merkitys sitä vaatii. Rajanylityspaikkojen liikenteen rajoittaminen on merkitykseltään sellainen asia, joka tulee ratkaista valtioneuvoston yleisistunnossa. Rajanylitysliikenteen rajoittamista koskevassa päätöksenteossa on tarkoituksenmukaista soveltaa rajanylityspaikkojen sulkemisesta koskevan 16 §:n asiasisällöllisiä periaatteita.

Euroopan unionin vapaan liikkuvuuden piiriin kuuluvista henkilöistä säädetään direktiivissä 2004/38/EY (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi Euroopan unionin

kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella) sekä ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa. Vapaan liikkuvuuden piiriin kuuluvat EU:n jäsenvaltioiden, ETA-maiden (Islanti, Liechtenstein ja Norja) ja Sveitsin kansalaiset ja kansalaisuudesta riippumatta heidän perheenjäsenensä, jotka matkustavat heidän kanssaan tai heidän luokseen.

Perustuslain 9 §:n mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan. Jokaisella on myös oikeus lähteä maasta. Rajanylityspaikkojen sulkemisella ja liikenteen rajoittamisella ei puututtaisi näihin oikeuksiin. Samoin EU-kansalaisten kohtelu olisi yhdenvertaista.

Ulkomaalaislain 156 a §:n mukaan unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä maahantuloa ja maassa oleskelua voidaan rajoittaa kansanterveyteen liittyvistä syistä. Rajoitukset voivat perustua vain tautiin, joka on jokin Maailman terveysjärjestön asiaan kuuluvissa asiakirjoissa määritelty, mahdollisesti epidemian aiheuttava tauti tai muu tarttuva tauti, johon sairastuneen tai sairastuneeksi epäillyn Suomen kansalaisen vapautta voitaisiin taudin leviämisen estämiseksi rajoittaa. Kansanterveyttä uhkaava tauti, joka ilmenee maahan saapumista seuraavien kolmen kuukauden jälkeen, ei saa olla perusteena maasta poistamiselle. Unionin kansalaiselta tai hänen perheenjäseneltään voidaan, jos se on selvästi tarpeellista, kolmen kuukauden kuluessa saapumispäivästä vaatia, että hänelle tehdään maksuton lääkärintarkastus sen toteamiseksi, ettei hänellä ole mitään 1 momentissa tarkoitetuista taudeista. Tarkastusta ei saa vaatia suoritettavaksi järjestelmällisesti kaikille hakijoille.

Suomen tasavallan hallituksen ja Venäjän federaation hallituksen välillä Suomen ja Venäjän välisen valtakunnanrajan ylityspaikoista tehdyn sopimuksen (SopS 66/1994, jäljempänä *rajanylityspaikkasopimus*) 6 artiklan 2 kohdan mukaan kansainvälisten rajanylityspaikkojen kautta kulkeva liikenne voidaan pysäyttää tai sitä voidaan rajoittaa vakavista terveydellisistä syistä, yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä tai luonnonmullistusten johdosta. Sopimuspuoli, joka on aikeissa pysäyttää liikenteen tai rajoittaa sitä, on velvollinen ilmoittamaan tästä toiselle sopimuspuolelle diplomaattiteitse viimeistään viittä vuorokautta aiemmin. Artiklan 3 kohdan mukaan kiireellisissä tapauksissa ilmoitus on annettava viimeistään 24 tuntia ennen suunniteltua liikenteen pysäyttämistä. Kyse on yksipuolisesta toimesta, joka poikkeaa sopimuksen 3 artiklan mukaisesta menettelystä ja sopimuksen täydentämisestä.

Vaikutukset

Päätöksen arvioidaan vähentävän koronaviruksen leviämistä ja pienentävän siten Suomen kansanterveydelle viruksesta aiheutuvaa uhkaa.

Ehdotetun rajanylityspaikkojen väliaikaisen sulkemisen ja liikenteen rajoittamisen jälkeen avoimeksi jäisi edelleen muutama rajanylityspaikka, joiden kautta maahantulo ja maastalähtö olisi mahdollista. Päätös ei loukkaisi Euroopan unionin lainsäädännön piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia eikä kenenkään oikeutta kansainvälisen suojelun saamiseen.

Päätöksellä ei estettäisi Suomen kansalaiselle kuuluvaa oikeutta saapua maahan tai joko kaisen oikeutta lähteä maasta. Rajan ylittäminen ja Suomeen tulo tai maasta lähtö olisi päätöksen voimassaolon aikana mahdollista avoimena olevien rajanylityspaikkojen

kautta. Rajanylityspaikkojen sulkemisella ei ole vaikutusta Schengen-alueen sisäiseen liikenteeseen. Sisärajavaalvonnan palauttamisesta päätetään erikseen.

Päätöksen käytännön toimeenpano edellyttää keskusteluja Suomen ja Venäjän sekä kansallisten viranomaisten välillä.

Päätöksellä ei ole välittömiä vaikutuksia valtion talouteen. Tavaraliikenteen salliminen vähentää elinkeinoelämälle aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia. Sen sijaan vapaa-ajan liikenteen rajoittamisesta arvioidaan seuraavan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Rajanylityspaikkojen sulkeminen ja liikenteen rajoittaminen mahdollistaisi Rajavartiolaitoksen henkilöstön tilapäisen komentamisen suorittamaan sisärajavaalvontaa erikseen päätettävän mukaisesti.

Asian valmistelu

Päätösesitys on valmisteltu sisäministeriössä virkatyönä. Valmistelun aikana on kuultu poliisihallintoa, Tullia ja ulkoministeriötä.

Päätösesitys on käsitelty kirjallisesti poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen valtakunnallisessa PTR-johtoryhmässä.

Tiedottaminen

Sisäministeriö on valmistautunut ilmoittamaan päätöksestä viipymättä Euroopan unionin komissiolle Schengenin rajasäännösten 39 artiklan mukaisesti.

Ulkoministeriö on valmistautunut ilmoittamaan rajanylityслиikenteen rajoittamisesta välittömästi Venäjän federaatiolle rajanylityspaikkasopimuksen mukaisesti.